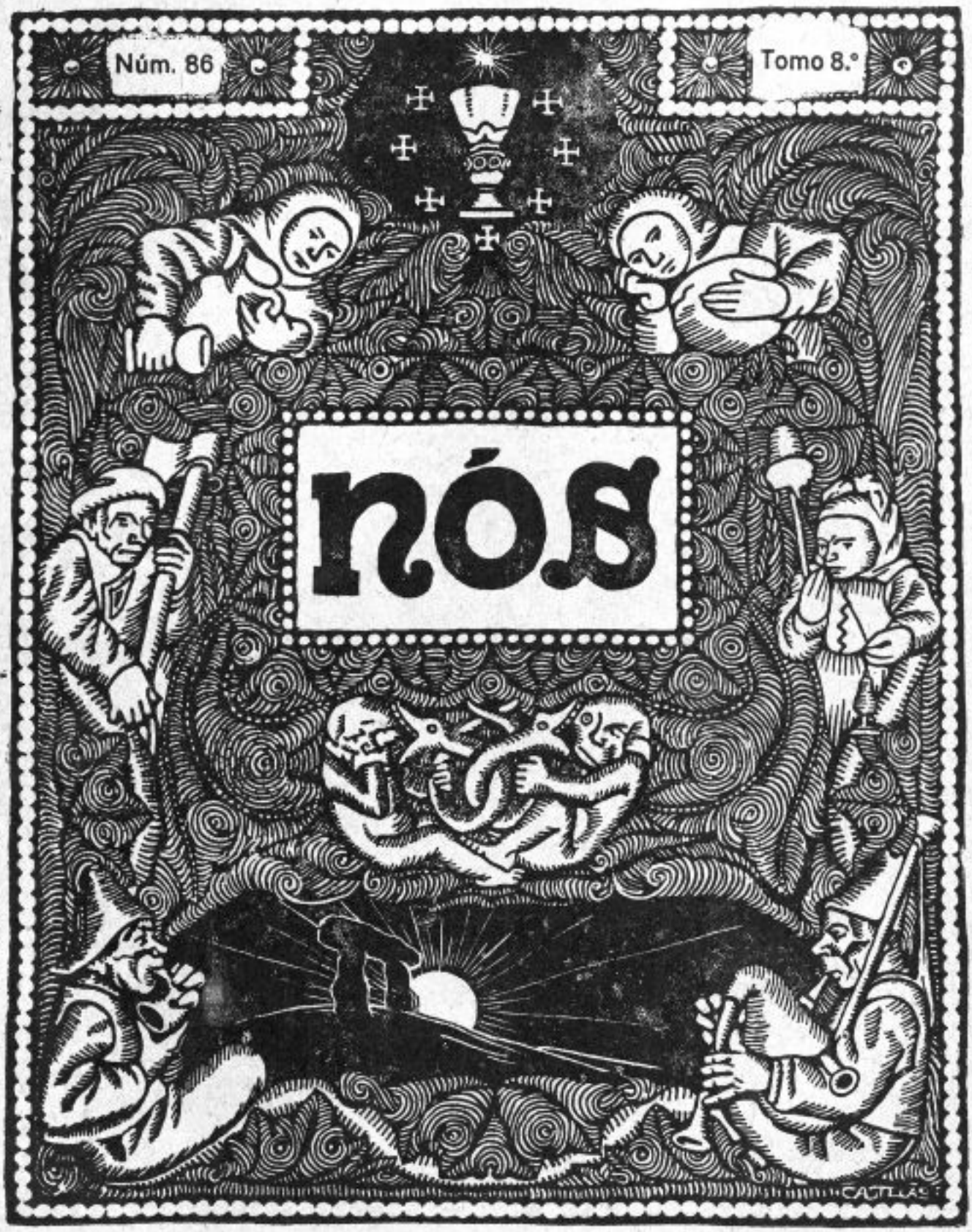
Núm. 86
Tomo 8.°
nós
CASTELÃO

NÓS

BOLETÍN MENSUAL
da
CULTURA GALEGA

Direitor Literario
Vicente Risco

Direitor Artístico
Alfonso R. Castelao

Adeministrador
ANXEL CASAL

DIREICIÓN E REDAUCIÓN:
Sto. Domingo, 47—OURENSE

ADEMINISTRACIÓN:
—A CRUÑA

ABONAMENTO

Doce números, na Península	6'00 *pesetas.*
Fora da Península	8'00 »
Número solto	0'70 »

NOTA

Este boletín non pubricará máis orixinás qu'os que foran direitamente solicitados pol-a Direición. Tampouco se fai solidario das ideas n-eles emitidos, a non ser dos que por non iren rubrados, enténdense que son da Redaución.

Os pagos son adiantados e os gastos de xiro de conta dos suscritores

SUMARIO

Inno alla Galizia, pol-o P. Celestino García Romero † — TRADUCIÓN DE GUIDO BATELLI.

Leabhar Gabhála, Libro das Conquistas d'Irlanda.

San Francisco pregando ós paxariños, traducción do Poema de Mosen X. Verdaguer POR XOSÉ M. CABADA.

Da Alemaña, POR VICENTE RISCO.

Os homes, os feitos as verbas, POL-A REDAUCIÓN.

IMPRENTA "NÓS"
Facturas - Estados - Libros - Revistas e toda crás de traballos tipográficos
Trasmitanos os seus encárregos
Hortas, 20 SANTIAGO

Vicente Risco
Abogado
Santo Domingo, 47-2.° Ourense

nós

BOLETIN MENSUAL DA CULTURA GALEGA

Ano XIII ★ Ourense 15 de Febreiro do 1931 ★ Núm. 86

INNO ALLA GALIZIA

Cantiamo la Galizia, la terra deliziosa
che veste eternamente un manto d'erbe e fior,
che mostrasi à suoi figli qual madre generosa,
ed anche ai forastieri offre delizia e amor.

Cantiamo la Galizia, cantiamola, ragazzi,
terra miglior nel mondo niuno puô mai trovar,
é dolce come agnello, più dolce dell'abbraccio
che al figlio suo lontano la madre suol serbar.

Tien boschi tanto folti in cui non entra pioggia
ed alberete fresche dove non passa il sol,
tien valli e tien dirupi ed ha pinete immense
che di sua mano Iddio pose nel nostro suol.

Di temperato cielo é ricca la Galizia,
il freddo non v'uccide né bruciavi l'ardor,
i venti che qui giungono vi calano amorosi
e scendono al suo piede a dirle il loro amor.

Per questo son fiorite le valli di Galizia
e tutti i suoi sentieri adorni son di fior,
distendonvi un tappeto, un manto variopinto,
e al pari dell'estate, di verno danno odor.

Cantiamo la Galizia quanti la conosciamo,
cantiamo la Galizia quanti qui san cantar,
ch'é il più lieto paese che esista in questo mondo,
la terra più gioconda che Dio volle crear!

Il sole che l'allegra dimostrasi giulivo
vedendo tante rose di splendidi color,
la bacia del suo riso, mirando tanto verde
e sovra ogni sentiero la croce del Signor!

Qual pecorelle manse qui sono le fiumane,
i venti non le túrbano, ma l'onde a baciar van
e póngonsi seduti á piedi degli ontani
a favellar d'amore e lì tranquilli stan.

Cantatemi Galizia quanti sapete d'ella,
cantate la Galizia quanti qui san cantar,
quanti nel petto avete amore a cose belle,
voi che del Cielo un giorno udiste favellar!

Se i monti vi son alti, é perché su nel cielo
le cose di Galizia amano raccontar,
e levano gli aromi dei fiori nel lor canto,
come la madre il figlio quando lo vuol cullar.

Che splendide pinete sui monti di Galizia,
e quant'altre potrebbero sovr'essi prosperar,
se furon la corona di tutti i suoi signori,
a quanti poverelli il pan potrebber dar!

Senza confine i boschi e sempre verdeggianti,
par che la terra intera cerchino d'ombreggiar,
all'ombra delle piante invitano i suoi figli
perché sereni vengano a ridere a danzar.

Cantatemi Galizia quanti sapete d'ella,
cantate la Galizia quanti qui san cantar,
chi di profeta al labro sa modular la tromba,
e chi su una zampogna di canne sa suonar!

I figli suoi dispersi il mondo han riempito
di beni e di ricchezze, di nome e di splendor,
e quando dè lor fatti qualcuno fa memoria
s'arresta per udirli attento fino il Sol.

Cantate, miei galleghi, orsú con tutta l'alma,
la terra benedetta che il Cielo ci donò,
con rivi d'acqua chiara sopra l'arene d'oro
con baie quete e calme che Dio per noi creò.

Cantatemi Galizia quanti sapete d'ella,
quanti nel petto vostro levate alcun valor,
e quanti ora qui siamo, le nostre mani in alto,
guiriam la nostra terra portar sempre nel cuor!

P. CELESTINO GARCIA ROMERO

traduzione di Guido Battelli
Coimbra, marzo 1931.

A historia d'El-Rei Breogán e dos fillos de Mil, asegún o Leabhar Gabhala

Semella que o primeiro historiador galego qu'utilizou as fontes irlandesas referentes â expedición dos galegos â illa d'Eirín, foi o P. Alvarez Sotelo, profesor do Colegio d'Irlandeses de Compostela. Supón Murguía qu'o P. Sotelo utilizou principalmente o *Leabhar Gabhala* e o *Libro dos catro Mestres*. «Por lo demás, —escribe— nada más cierto que leyendo lo que escribe referente al asunto, se ve claramente que las noticias de que se vale están tomadas de ambos tratados, en especial del primero, y se halla todo ello redactado casi en los mismos términos que acabamos de consignar». (1)

O mesmo Murguía pol-a sua banda, pra falar da historia de Breogán e dos seus fillos, botou man do *Leabhar Gabhala*, do que cita unha edición francesa. (2)

«O *Lebor Gabala (Leabhar Gabhala)* «Libro das conquistas d'Irlanda»—dí un dos mais autorizados celtistas do noso tempo, o Prof. Thurneysen—é, na sua forma máis antiga, esencialmente unha prosificación de varias poesías «históricas» de Gille Caemain—o Caemhan que citan Murguía e Vilanova— (3) das que unha procede do ano 1072, con relación a poucas outras fontes. Nasceu, coma enriba, p. 35 foi ouservado, arredor do 1168 ou un século antes, e contén toda a historia d'Irlanda dende Noé (despois dend'Adán) deic'ao tempo da sua redacción, en parte, por certo, somentes en forma de loitas de reis». (4)

En col do contido do *Leabhar Gabhala* e da sua derradeira redaución, veleiquí o que dí o ilustre profesor irlandés Douglas Hyde (1): «O ciclo d'historias mitológicas que s'agrupan arredor das primeiras invasiós d'Eirín están espalladamente repersentadas nos manuscritos irlandeses. Non somentes é menor o seu número, mais a sua sustancia é mais confusa qu'a d'outros ciclos. Pra o mitólogo comparativo e o folklorista, así e todo, elas son cecais as mais intresantes de todas, e botan mais luz que ningunha das outras sobr'as primitivas ideias religiosas da raza. As mais das sagas conectadas co-iste ciclo premilesián, somentes se poden atopar agora en breves estrautos conservadas no Leabhar Gabhala («L'yowar (rimando con *hour)* gow-awla, the book of the takings or holdings of Ireland») ou libro das Invasiós d'Irlanda, do que longos anacos eisisten nos libros de Leinster e Ballymote, e que Michael O'Cleary (recollendo todal-as fontes que poden recoller no seu día) reescribeu arredor do ano 1630».

Tendo en conta a importanza considerábele que pra nós ten iste libro, no referente â invasión dos Milesians ou Brigantiños na Irlanda, imos pubricar eiquí a versión galeha dos capídoos XI, XII e XIII, que son os que â raza de Breogán se refiren.

Esta versión está collida da autorizada versión inglesa de Macalister e Mac Neill, que se pode comparar co texto gaélico qu'a acompaña. A qu'ofercemos eiquí ao púbrico galego está feita o mais literal que foi posibele, e está ademais ben contrastada e comprobada.

(1) *Historia de Galicia*, 2.ª ed., Cruña, MCMI, p. 506.
(2) Ibid. p. 497, nota.
(3) Ibid. p. 496, e *Ibernia Fenicia*, respeitivamente.
(4) *Die Irische Helden und Königsage bis 17 Jahrhundert*, Halle, 1921.

(1) *A Literary History of Ireland, from earliest Times to the Present Day*, London, T. Fischer Unwein, Paternoster Sq. 1899.

LEABHAR GABHÁLA

LIBRO DAS CONQUISTAS D'IRLANDA

Capídoo XI

A ocupación dos fillos de Mil

(Gabhéil Chloinne Miledh)

122. Unha vez que temos referido a ocupación de Ceasair, primeiro, que tomou Irlanda enantes do dioibo, e das catro ocupaciós que houbo despois do dioibo, da caste de Aitheacht fillo de Magog, fillo de Japhet, fillo de Noé — estas son as catro ocupaciós: Partholon, Neimhedh, Fir Bolg, Tuatha Dé Danann (1) é justo que contemos seguidamente o da caste do fillo que foi o mais nobre dos fillos de Magog, de nome, Baath e da sua caste, que tomou a Scythia grega o patrimonio dos fillos de Magog; despoixas foi a Egipto; de novo â Scythia; logo ao Gaethlaighe; despois d'isto â Hespaña; logo â Scythia; a Egipto; â Hespaña outra vez; e logo â Irlanda; e coma iles tomárona contr'os Tuatha De Danann; e a historia dos reis que tomaron a Irlanda d'iles, un após d'outro co número dos seus anos dende Eremon a Mael-Shechlainn Mor, fillo de Domhnaill.

Dende Adam ata qu'os fillos de Mil tomaron Irlanda, 3500.

Dend'o dioibo ata qu'os fillos de Mil viñeron a Irlanda, 1258.

123. Noé divideu o mundo en tres partes antr'os seus fillos Sem, Cham e Japhet. Sem sobr'o meio da Asia, dend'o río Euphrates deica o estremo leste do mundo; Cham sobr'a Africa e a mitade sul da Asia; Japhet sobr'a mitade norte da Asia e toda a Europa. Japhet, fillo de Noé, fillo de Lamech, fillo de Mathusalem, fillo d'Enoch, fillo de Jared, fillo de Mahaleel, fillo de Cainán, fillo d'Enós, fillo de Seth, fillo d'Adam. Agora Japhet; velciquí os seus fillos: Gomer, Magog, Thiras, Javán, Mesech, Madai e Tubal.

124. Canto a Magog, fillo de Japhet, viveu na Scythia grega. Cinco fillos tivo Magog: Baath, Ibath, Barachán, Emoth e Aithecht. Da castimonia d'Aithecht foron as conquistas que temos relatado, exente a de Ceasair somentes. Baath o primeiro fillo de Magog, seu fillo foi Fenius Farsaidh. Iste Fenius era un dos principais chefes qu'habia cando foi da construción da Torre de Nemrod. Fenius tivo dous fillos: Naenbal e Nel. Iste Naenbal, o seu pai Fenius deixoulle a autoridade sobr'a Scythia atrás d'il, cand'il iba pr'a Torre. Tocantes a Nel, o outro fillo de Fenius, nacera na Torre. Foi instruído nos varios lingoages que foron arredados na Torre, porque deica entón non habia ningún, senon era o primitivo lingoage, hebreo, somentes. Fenius entón volveu â Scythia outra vez, cando todos espallároonse dend'a Torre, así que colleu alí o reinado; ata que morreu ao cabo de corenta anos dend'aquelo, e deixou o reino da Scythia ao seu fillo, Naenbal.

---

(1) Macalister (*The Archaelogy of Ireland*, London, 1928, p. 27) identifica as cinco invasiós post-diluviales d'Irlanda co-as antigas poboazés da illa: «Pasando por alto as historias antediluvianas—das que a leenda de Ceasair non é mais qu'unha de tantas—podemos cecais identificar o pobo de Partholon, o de Nemed o os Fir Bolg coas varias tradiciós do pobo aborige da edade do bronze; os fillos de Mil co pobo céltigo; e os Tuatha Dé Danann, que eran certamente seres sobrenaturais, coma os deuses qu'os celtas trouxeron colles». Os Tuatha De Danann veñen jugar no folklore irlandés un rol semellante ao dos nosos mouros encantados. Tocantes aos Fir Bolg, algús ven n-iles certa relación cos iberos e bereberes, e a leenda aponlles o térense adicado ás artes da feiticeiria e magia negra. Asegún algunhas versiós, sobrevivíron â desaparizón dos Tuatha De Danann, e aliáronse cos Milesians, chegando a teren un rei da sua caste. Sobre d'estas cousas todas pódese consultar tamén R. Rolt Brash, *The Ogams inscribed Monuments of the British Islands*, London, 1872.

125. Iste Fenius que deixamos mencionado, foi o que mandou setenta e dous estudantes pol-o mundo, deprenderen todal-as línguas, ata que llas trouxeron todas juntas a il a un lugar despois qu'as deprenderon. Il despois forneceulles mantenza e vestimenta, os sete anos d'estudo e os tres anos de colocación; e aquil Nel foi istruído en todal-as línguas ata qu'as deprendeu e foi soado mais que todol-os nobres de todo o largo da sua terra. Cando o rei d'Egipto Pharaoh Cingeres ouvíu o que tiña feito, convidouno a ir onda il, en consideración ao grandor da sua coñecencia, abelencia e instrucción. Nel acetou o convite, e despois estando unha vez no Egipto, o Pharaoh que é o rei d'Egipto, deulle a sua filla Scota por muller, con herdamento e terra. Entón Scota deu un fillo a Nel, Gaedheal Glas seu nome. Istes son os tres nomes dos quales os descendentes d'iste Gaedheal son nomeados, Fenius, Scota e Gaedheal. Feni é o seu nome por Fenius; Scots de Scota filla do rei d'Egipto, que era a muller de Nel, e Gaedhil de Gaedheal, fillo de Niul, fillo de Fenius Farsaidh.

126. Asina que pra comprobar istes vellos nomes dise aquelo:

Feni, de Fernius foron chamados iles
unha verba con enseño;
Gaedhil de Gaedheal Glas foron chamados,
Scots de Scota. (1)

127. Agora Nel viveu cara ao Sul do Egipto, en Capachirunt (Pi-Hahiroth, *Exodo*, XIV, 2) nas beiras do Mar Bermello, que é chamado o *Mare Rubrum*. Era aquil o tempo en qu'os Fillos d'Israel fugiron da escravitude egipcia na qu'estaban baixo do Pharaon; asina eles chegaron â terra onde estaba Nel, fillo de Fenius, na veira do Mar Bermello. Nel foi onda iles pra saber quen eran; e Aaron, fillo d'Anaram irmán de Moisés, atopouno nos lindeiros do hóspede.

Falaron un co outro. Aaron refireu as suas aventuras e manifestoulle os miragres que Deus obrou por meio de Moisés na terra d'Egipto, en resgate da servidume do pobo d'Israel; antr'iles estaban as consabidas dez pragas que caíron riba d'iles (1), das que tanta gente pereceu. Aaron e mais Nel fixeron un trato e amizade antre si despois d'isto. Nel decatouse con pesar d'esprito da acorante calamidade que lles fora imposta e o grandor da necesidade en que s'achaban, e prometeu partir co-iles todol-os bens do seu poder namentras iles estiveran na sua veciñanza. E co-a mesma, arredáronse.

128. Aaron foi onda Moisés despois d'isto, e refireulle a cordial benvida que Nel, fillo de Fenius lles dera, e todo o ben que lles prometera namentras estiveran na sua compaña. Moisés ficou moi obrigado pra Nel pol-a sua amisade. Non embargante cando Nel s'arredou d'Aaron, foi ao seu pobo e refireulle as novas dos Fillos d'Israel, e os apretos en que s'achaban. Ademais contoulles coma il contraguera amisade coiles e que lles había mandar dons de mantenza e provisión. E com'o dixera, así o fixo. Moisés e Aaron, co seu pobo ficaron moi agradecidos por aquelo.

129. Agora, iste Gaedheal, a quen temos mencionado, era un rapaciño pequeno n-aquil tempo, e aconteceu qu'unha serpe pezoñenta feríuno todo arredor, tanto qu'a morte andaba preto d'il, e todos espantados de que fora morrer d'aquelo, a non ser que fora salvado ben aixiña. O seu pobo díxolle a Nel que debía levar o pequeno a Moisés, ja qu'iles fixeran pauto, e já que sabían das maravillas e grandes miragres que Deus operaba por il deica entón. Así se fixo; Moisés fixo unha acesa e diligente pregaria a Deus cando o neno chegou cabo d'il, e bateu co-a famosa vara na serpe ata qu'a tronzou en duas. O neno sandou d'unha sentada. Había un anel verde no seu corpo por onde a serpe s'apilicara a il, todo d'arredor, den-d'aquela deica a sua morte, de geito que iste *Glas* («Green») (2) quedoulle coma nomeada. Moisés deixou por virtudes e gracias ao neno Gaedheal que ningunha serpe pezoñenta poidera nacer dende entón, nen a il,

(1) D'istes Feni tiraron o seu nome os *Fenians*, revolucionarios nacionalistas irlandeses do século XIX, que formaban unha forte sociedade segreda organizada militarmente por John O'Mahony en Norteamérica e por I. Stephens na Irlanda pol-os anos 1861 e 1862.

(1) Dos egipcios.
(2) Verde

nen a ningún da sua castimonia, pra sempre; e que ningunha serpe pezoñenta poidera vivir ond'a sua castimonia vivira despois d'il; e que moitos reis e sobre-reis, santos e justos habían nacer da sua raza após d'il. Veleiquí a causa pol-a qué non hai nunca ningunha serpe pezoñenta na Irlanda. (1)

130. Despois d'isto, Nel díxolle a Moisés: «Pharaon virá a nós e asoballaranos en punimento da nosa amizade convosco, e a benvida que nós vos demos, e porque nós non vos preseguimos nen vos detivemos». «Ven conosco con todo o teu pobo» dixo Moisés, «se queredes, e quedai pra sempre conosco, e cando teñamos â terra que Deus nos prometeu, precurareivos unha parte d'ela; ora, se queredes millor qu'eu vos dea algús dos barcos de Pharaón, de geito qu'estean ao voso mandado pra fuxirdes antes que veñan os egipcios, namentras non sabedes que nós e iles arredámonos un do outro».

131. Conviñeron en qu'os barcos estarían na posesión d'iles (1), anque foran os fillos d'Israel quen llos pillaron ao Pharaon, pra que os egipcios non poideran atopar equipos pra navegaren atrás d'iles e solprendelos. Nei marchou con todo o seu pobo pol-o mar adiante, nos devanditos barcos, aquela noite, namentras non souperon qu'os nemigos s'arredaran un do outro â mañá; e foron pol-o estreito do mar deica qu'os fillos d'Israel tiveron marchado a pé enxoito atravesando o Mar Bermello, e deica que Pharaon co-a sua tropa non foron asolagados cand'atentaba d'os ir seguindo. Veleiquí a conta dos qu'alí foron solagados: seis centos guerreiros de carro, cincoenta mil d'acaballo e douscentos mil d'apé. Cando Nel soupo d'esta sorte do Pharaon co seu pobo, tornou de novo ao seu propio Estado, porque non tiña medo ningún d'il, já qu'os egipcios foran de tal geito asolagados; e viveu alí deica a sua morte.

132. Gaedheal Glas, fillo de Nel, colleu o goberno e forte supremacía no devandito Estado, Capachirunt despois da morte do seu pai. Un fillo lle nacera a Gaedheal no Egipto, qu'era Easru. Foi criado ata que poideu levar as armas, e tomou o mesmo principado despois da morte do pai. Iste Easru tivo un fillo principal, Sru seu nome. Sobrepasou aos guerreiros do seu tempo en valentía e heroísmo. Easru morreu despois d'unha estación, e o seu fillo Sru colleu o principado despois d'il.

(1) Cf. esta tradizón co-a recollida por Rufo Festo Avieno, na *Ora Marítima*, versos 155-157, de teren sido os Oestrímnios, antigos habitadores pre-céltigos de Galiza, botados fora por unha invasión de serpentes, e a interpretazón que fai Schulten, d'iste pasage, identificando as serpentes (en grego *sepes*) cos *Saefes*, pirmeiros invasores céltigos de Galiza según Bosch Gimpera *(Ensayo de una reconstrucción de la Etnologia prehistórica de la Peninsula Ibérica*, Santander, 1922, p. 79), ampriamente desenvoltas por Florentino L. Cuevillas e Fermín Bouza Brey en *Os Oestrímnios, os Saefes e a Ofiolatría en Galiza*, sep. do vol. II dos *Arquivos do Seminario d'Estudos Galegos*, SantTago de Compostela, 1929). N-iste traballo hai intresantísmas ouservaciós e consideraciós en col do culto das serpes en Galiza, suas supervivenzas e leendas e tradizós co-il relacionadas. Unha d'elas, de Santa Ulia de Fermontão, Guimarães, Minho, Portugal, fala d'unha niñada de serpes, que estaban debaixo da terra e fixeron fugir aos buscadores do tesouro (ob. cit. p. 145). Unha leenda irlandesa di tamén que houbo un tempo en qu'a Irlanda estivo tan enfeitada de serpes, que os habitadores tiveron que facer casas ergueitas sobre pilotes, e dend'alí colleren de comer con forcadas; ata que veu San Patricio e matounas todas, senon foi a maor de todas, que ficou viva, e era o demo. Tytor recolle outra asegún a que, na Irlanda hai cobras convirtidas en pedras por San Patricio, e habín mercaderes ingleses qu'iban buscar terra a Irlanda pra botala nos seus jardís e protegelos asina contr'as bestas pezoñentas ou matalas.

(1) Do pobo de Nel.

Está no prelo

O DERRADEIRO AMORE

Novela, por Aurelio Ribalta.

San Francisco pregando ôs paxariños

(Do Poema en cataldn «San Francesch» de Mosén, X. Verdaguer».)

Camiña o Apóstol do amor
por unha fraga da Italia;
i-o amor que él ten a Xesús
xa non lle colle na i-alma.
Fálalle ôs ríos e âs froles,
e ôs piñeiriños se abraza
o eisilado Serafín
que ten do ceo añoranza.
Antre ledo rechouchío
os paxaros o acompañan;
os que aledan o arboredo
revoan de galla en galla
e os que pol-o ceo voan
atentos no aire pairan.
Francisco por lles falar
baixo un carballo se para.
Uns sobre a herba se pousan,
outros sobre o touzal baixan,
póndose os mais cariñosos
sobre os seus xionllos i-espaldas.
Hai un sobre cada herbiña
e moitos en cada galla.
—«*Irmáns paxariños* —dilles—
'Canto o criador vos ama!
Sin sementeiras nin segas
na vosa mesa non fallan
sementes de homildes herbas,
da fonte pingotas d'auga
si no cáliz das froliñas
querês bebel-a rosada.
Coser e fiar non sabedes,
mais Deus vos veste e vos calza
e voso traxe e calzado
valen mais que d'ouro e prata.
Por leito vos dona un gromo,
as follas por sobrecamas,
ceo e terra por gaiola,
por niño fermosas fragas.
Paxariños, meus irmáns,
'canto o criador vos ama!
Amddeo, pois, tamén vós,
que amor con amor se paga;
cantâlle ô cair da tarde,
cantddelle na alborada
do amor a cántiga doce
que os homes têu olvidada!»—
Âs aves así pregando,
San Francisco se estasiaba.
Elas, por reverencial-o,
suas cabeciñas abaixan;
a anduriña alarga o colo,
a perdiz estende as alas,
i-erguendo ô ceo seus ollos,
abre o peteiro a colandra;
fai a roda o paxarel,
saltarica a cogullada,
erguendo e baixando ôn tempo
sua capucha franciscana.
Cando Francisco as beizoa,
de amor chían e salaian
i-algún reiseñor diviño
doces arpexos espalla.
Do sagro sino que él fai
collen a forma en bandada
e voan cantando ô ceo
como unha cruz que se agranda
dende Nacente a Poñente
dende o Sur â tramontana.
Así a Cruz de Xesús
que o Mártir de amor abraza
será erguida en todo o mundo
pol-os fillos da Seráfica,
que probes coma os paxaros,
xa por montes e valgadas
de amor a cántiga doce,
do home esquencida, cantan.

XOSÉ M. CABADA VÁZQUEZ

Pazo de Raxoi, Santiago.

D A A L E M A Ñ A

POR VICENTE RISCO

II.—O RHIN.

(Proseguimento)

DE HERGENRATH (AACHEN) A COLOÑA.

Hergenrath é unha das estaciós d'Aachen, Aix-la-Chapelle ou Aquisgram, coma queirades, a vila carolingia, imperial, paneuropea d'antr'os séculos VIII e IX, da que somentes podo recollel-a resoanza histórica do nome. Cando Calromagno gorentaba demorar n-ela, foi cand'o milagre fixo xurdir a Estrela do Apóstolo. A sôma imperial de Calromagno deita lecendaría e simbólica juntamente sobr'Aquisgram e Compostela.

Mais arestora, pra min, Aquisgran non é mais que Hergenrath, e Hergenrath non é mais qu'a alfándega.

Ao porme a falar no meu alemán co que recolle os boletos, os tres alemás que veñen comigo intervenñen. Pergúntanme se son francés ou belga. Ao decirlle que son hespañol, o elegante do ollo enloitado amóstrame unha *Kölnische Zeitung* que trai en letras grosas a chegada do Zeppelin a Sevilla. Se non decata, crar'está de que Sevilla é pra min tan exótica coma Aachen. Estivemos unha miga falando no andén. Despois rubimos pr'abrirmol-as valijas, e chegan os da alfándega. Pouco miran mais eu pergunteilles que facía co meu baúl; coma me non lembraba d'outra verba, chameille caixa: dixenlle que traguia *eine grosse Kista*... O elegante do ollo enloitado enmendoume moi fino:

—*Einen grossen Koffer.*

E tiven que baixar. Antr'un mozo e mais eu desenleamos o *grossen Koffer*—que soilo ao demo se ll'ocurre viajar co-ise canfornio—abrín, dixen que non levaba mais que *gebrauchte Sachen*, e volvín pechar e o mozo a enlear.

Non iba mais baúl qu'o meu, e non debera d'ir ningún. Un baúl é de cote unha cruz pra o viageiro: vai sempre cheo de moitos mais kilos d'inquedanzas e coidados qu'os que poidan pesal-a roupa barata e se cadra repasada que leva dentro. Os kilos pesan nas costas dos mozos, pero moito mais nos miolos do viageiro, que ten que pagal-o exceso, o mozo, a facturación onde non dan kilos, coma n-Alemaña, a consigna, ten que ter man de non perdel-o talón, de ter tempo pra facturar, etc. E despois, o mais pra que sirve, é pra se sentar n-il.

Asi e todo, voltei satisfeito ao vagon, e seguimos cara Coloña. Poucas lembranzas teño tan confusas com'a d'iste anaco de camiño. Tan confusa e tan griseira, que vai desaparecendo apresa. Se cadra despois, lembranzas soltas: tal casa, tal ponte, reviven desencaixadas do seu sitio, e resulta qu'as vai un encaixar n-outro lado calquera. Son as mañas do trasno, que non anda somentes pol-a casa, fora de nós, senon qu'anda tamén por adentro do noso esprito, e arma todos ises ensarillados no noso pensamento—qu'a psicoanálise quer logo devanar—com'un gatiño novo que joga c'un novelo. O trasno non trastexa somentes nos cazolos da espeteira, mais tamén coas nosas ideias, que volve e revolve coma lle cadra. Somentes por brincadeira, pensamos nós, mais se cadra esas cousas todas teñen un fito que nós descoñecemos, e que pode ter un valor tamén pra nós descoñecido.

COLOÑA.

Chegamos a Köln. Eiquí si qu'emprinciparon as dificultades e os trabucamentos. Estación imensa—ao menos talmente me pareceu—severa, ferreña, escura, inzada de le-

treiros en negras letras de rótulo sobre fondo branco: *Ausgang, Eingang, Ankunft, Auskunft, Bahnsteig A, Bahnsteig B, Bahnsteig C*... Ben: o alfabeto inteiro de Behnsteig. Debaixo, por enriba, a seguidas dos letreiros, grandes flechas negras que mais qu'indicar, semella qu'ordean e mandan. N-Alemaña non compre perguntar nada, porque todo anda escrito pol-as paredes. Ora que, crar'está, compre primeiro qu'a un se ll'ocurra ollar pr'aos letreiros, senón, adiós. E coma nas estaciós hespañolas non hai d'iso, senón somentes uns siñás misteriosos que non entenden mais qu'os ferroviarios, que d'iste geito s'aseguran a sua superioridade sobr'os viageiros, pois resulta que despoixas vimos eiquí, e non agardamos qu'os alemás señan tan finos e corteses que nos teñan ata mapas e guías dos camiños de ferro postas en cada andén, pra qu'un se poida enteirar de todo'-os trés qu'entran e saen, con horas e prezos, nen qu'ainda por riba, indo un no vagon, veña ao millor un empregado calquera, e lle meta a un na man un *Fahrplan*, e calquera pensa en precurar letreiros indicadores.

E ainda hai outra cousa: os galegos—por culpa tamén dos costumes hespaño'es—somos desconfiados; un galego endejamais está seguro d'unha cousa, se lla non dixeron tres ou catro veces persoas difrentes. A un galego lle non abonda c'un soilo abogado, c'un soilo médeco, c'un soilo empregado do camiño de ferro; ten que pergunta'-a mesma cousa a tres ou catro, e se pode ser, que non seipa un que lle perguntou ao outro. E se cadra, despois de tomar consello de cinco ou seis, e de lle dar cen voltas, revoltas e viravoltas a cada un dos recollidos, arremata por non seguir ningún, e facer o qu'a il lle sai d'adentro, e case sempre atina. O galego é de cote un hipercrítico, o qual ténselle aposto coma chata injustamente. A min paréceme tan ben a hipercrítica galega, qu'adoito praitica'a de cotío, e com'ademais, canto mais longe un está de Galiza, mais galego é, pois resulta que redobla un as precaucións ainda.

Concedo qu'onde se non pode andar co-esas andrómenas é precisamentes na estación do camiño de ferro, e menos na Hespaña, onde s'un expón a perdel-o tren e non ter outro por abondo d'información. N-Alemaña, porén, hai trés mais ben de mais que de menos, e pódes'un deter mais pra s'informar.

Pois foi o qu'eu fixen: pergunta d'acó, pergunta d'acolá, a min inda me comprendían, mais eu a iles, nen tan xiquera unha verba. A forza d'ir e volver, d'avanzar e recuar, atopei o *Depot* pra deixal-as valijas, que já me doían os brazos d'andalas carretando, e fiquei ceibe pra collel-o tren de Bonn. Ainda me custou atopal-o despacho de boletos, mais por fin pareceu, collín un pra Bonn, por 1'50 marcos. Mais cumpría atopal-o tren de Bonn. Fun perguntando, e trabucando de cote a interpretación da resposta, e d'iste geito, rubin e baixei, coido eu, tod'o alfabeto d'andés, e non conseguía nunca saber s'iba ben, s'iba mal. Cheguei a sudar, a doerme dos pés... Pode que botara pra contra min algús juramentos... Mais a poder de facei-o parvo, fun deprendendo todol-os letreiros, sen fallar un. Estudei cos ollos, co magín e cos óeos unha brava leizón d'alemán que me foi do meirande proveito pra d'alí adiante, e sen volver perguntar, atopei o andén e a hora do tren de Bonn.

Ainda había tempo. Baixei â sala d'espera de 3.ª longa, tristeira, escura, con pequenos luccús eléitricos na vouta, con mesas de pau e cadeiras, e un mostrador de bar. Dous ou tres viageiros bebían cervexa. Eu pedín un café. Un mozo cadrado con chaquetilla de barbeiro, decorado coa insiña internacional da servilleta no braza', manipulo do seu sacerdocio, tróuxome d'iso que n-Alemaña chaman café, tres anaquiños de zucre coma garabanzos postos n-un p'atiño d'ises das copas de licor, e un tarriño das bonecas onde collía unha bágoa d'un leite espeso e suculento. Semella qu'aquil leite vai ser pouco, e resulta qu'abonda, por qu'o café... non falemos d'il.

Alí estab'eu só, n-Alemaña, sen comprender a ninguén, case sen que me comprenderan a min. O meu desánimo era tan grande, a canseira, a negrura que m'envo'taba, a soedade que m'aterecía eran tan ruís, que me puña medo seguir adiante, e tentado estíven de dar volta... Asi e todo...

Rematei o café, e desbotado por aquela sala con ar d'hespital, rubin desesprado ao andén. Alí estaba ainda o Dr. R. T. Faloume en francés. Falamos da miña viage, de Berlin... Dixome que fose vel-a Catredal, qu'está

ahí ao lado, e qu'ainda tiña tempo de botar un rouso arredor, e ainda d'entrar. Entón fun.

Está saindo da estación a man esquerda. Ten a ventage d'estar toda inteira e cumprida, coas suas agullas, seus tres triples portais, seu ouso. Moderna é, mais é unha joia ojival, cecais sen ter ren d'estraordinario, mais precisamente por ser unha cousa tipo. Eu, se me mandaran pintar unha eireja ojival, coido que se me deixo levar da espontaneidade, pintaría a catredal de Coloña. Hai ainda pra isto unha razón: a primeira obra gótica qu'a min m'encheu de pasmo, foi precisamente a catredal de Coloña qu'eu vin n-lgunha gravura d'algún libro que non podo lembrar, e ficoume tan chantada no pensamento que por moito tempo, eu non concebín o ojival mais que realizado n-iste Domo, at'ao punto de que a soila verba «gótico» evocábame infalibelmente e escrusivamente, a Catredal de Coloña, e eu non concebía, ademais, que poidera haber cousa millor. E cando, despois, já medrado—porqu'isto era de rapaz—emprincipiei a m'intresar pol-a arte, de primeiras, cando vía libros que falaban das mais importantes eirejas ojivais, estranabame moito qu'a de Coloña non aparecera en pirmeiro termo.

Já estaba ao pé d'ela. S'hei falar verdade, noxoume un pouco vela tan rematadiña; sigo pensando qu'é o gótico mais lanzal que coñezo, mais cecais coma secuenza d'isto mesmo, aseméllase mais da conta ao gótico moderno dos altares de pau. Coloña evoca Parderrubias.

Entrei. Estaba disposta pr'as Frores de Maio. Unha sorte de pinzerna vestido d'archimandrita armenio ou cousa asi, de roupón escarlata e outo gorro de seda com'o dos mandarins chinescos, evocación dos tempos do Príncepe-Arcebispo de Coloña, andaba recollendo unhas cordas qu'iban d'un pilar â parede. Semelloume oficio un pouco baixo pra un persoage de tan pomposa vestimenta e de tal volume de coengo com'o que tiña. Lembrei os barbeiros de tiara que rasuraban aos inperadores bizantinos. O Princepe-Eleitor de Coloña, ben se poidera dar o pote de vestir aos seus pinzernas de cardeales.

Recei â Virge de Maio, que presidía a nave, e ollei a fermosa perspetiva e as lindas cristaleiras. Ao sair, pasei por ond'ús carros eléitricos. Agardándoos había moitas rapazas de boinas brancas e brazos ao len, non todas guapas, todas risseiras e ledas, coloradas, cheas de frescura primaveiral, millor ainda que se foran bonitas... As rapazas do Rhin! Rosas germánicas, que trunfan pol-a razón singela de qu'o maor e o mais natural engado das mulleres está na sua semellanza co-as froles.

Collín o tren de Bonn. Coloña quedou atrás. Campos con vacas, casas con caraute, bosque...

BONN.

Chovía unha miga cand'eu entrei en Bonn, e asi e todo, a vila semellaba leda e ridente. Era ainda día craro. Fun andando dend'a estación deica chegar â Market Platz. Ruas un pouco antigas, cheas de tendas preciosas, moita gente pol-as ruas, autos bruñidos e rapazas con boina branca. En todo unha espresión d'alegría.

No meio da Market Platz había un *Schupo* termando da circulación, coas suas mans enfundadas en neve. Abeireime d'il pra precurar onde cadraba Coburgerstrasse. Fiquei parvo diante d'aquil home impoñente: esguío, loiro, gentil, aposto, fondos ollos d'azul craro e ergueito bigote d'ouro, facha distinta e fina, flamante uniforme, elegante capa azul de colo ergueito e engalonado, o estrano chacó dos *Schupos* qu'eu ainda non coñecia, e as suas botinas—«los tacones unidos, las puntas de los pies, separadas»—afincadas no asfalto formando escuadra, relocian mais que charol, e logo, o detalle marcial e cortesán a un tempo de descansal-a man no peito metendo o dedo por antre dous botós da guerrera... Cando se voltou pra min, todo cortés, levando a man levemente â beira do chacó, espertiguei pensando qu'en lugar d'un *Schupo* fora falar c'un Coronel. Ao ver qu'era estrangeiro, perguntoume se falaba inglés. Non foi a pirmeira nen a derradeira, ou os alemás non saben mais lingoa estrangeira qu'o inglés. ou pensan que é obriga de todo estrangeiro o ser inglés ou ao menos falar inglés. Resultou qu'o meu elegante *Schupo* nen era Coronel, nen sabía de Coburgerstrasse. E' pra desconfiar un pouco das aparencías.

Boteime a andar unha miga amoscado, e non era pra menos. Perguntei a todos: homes

Veñen de aparecer:

BEIRAMAR

Drama, por Armando Cotarelo.

CONTIÑOS DA TERRA

por M. García Barros (Ken Keirades).

CINCOENTA HOMES POR DEZ REÁS

(Segunda Edición), por CASTELAO.

VIEIROS

Versos, por R. Carballo Calero.

Está no prelo o volume XLV

GALICIA

¡Galicia! Nai e Señora,
sempre garimosa e forte;
preto e lexos; onte, agora,
mañán... na vida e na morte!
¡Galicia! ¡A Galicia santa
de romeiros e xuglares!
¡A de historia que abrilanta
a Tradición nos fogares!
¡A que suspende e namora
c-o inespricabre segredo
da gaita que rindo chora
e do alalá triste e ledo!
A que sabe as canturías
de Rodríguez do Padrón
e indr leva de Macías
a frecha no corazón!
A dos antigos mosteiros,
a dos pazos encantados,
a dos santos milagreiros
contra os entangarañados.
A das froridas valgadas,
a de barulleiro mar,
a das roibas alboradas
e as noitiñas de luar.
A dos toxos feridores,
a das rosas velaiñas,
a dos ventos berradors
e a das choivas miudiñas.
A do Sar maino e tristeiro,
pazo de almas enloitadas,
e o Miño casamenteiro
de trasnos, meigas e fadas.
A dos seráns campesinos,
a dos brilantes orballos,
a dos queixumes dos pinos
e as risadas dos carballos.
O pobo de outras edás,
traballador e guerreiro:
o das hirtas Irmandás,
do Medulio e do Cebreiro...!
¡Sempre Nai, sempre Señora,
con leda ou cativa sorte;
preto e lexos; onte, agora,
mañán... na vida e na morte!
A facenda, o creto, a vida,
o fogar... ¡todo por ela!
Con Castela, ben querida;
aldraxada... ¡sin Castela!
¡Irmáns! Rubamos ó cume
desatrancando o camiño,
e botemos man do lume
onde non chegue o fouciño!
¡Todo prá nosa Galicia,
frol de todal-as virtudes;
prá sedenta de xusticia,
ferida de escravitudes!
Namentras o sangue vibre
en beizos e corazón...
¡a espranza de véla libre
e este berro: ¡Redención!

¡Xuremos!

«Dereito ou torto,
«sin máis alcuño ni-achego,
«doente ou sán, vivo ou morto,
«gallego... ¡soyo gallego!»

R. CABANILLAS

e señores, mozos e vellos, vellas e criadas, e ninguén sabía de Coburgerstrasse. Estábache boa a navalla! Por fin, na porta d'unha casa, había un rapaz outo loiro, colorado, d'ollos craros, co-a cara simpática e sorridente de todol-os habitadores de Bonn. Faleille. O de que me perguntou se falaba inglés, *cela va sans dire*... Non faltaba mais. Mais aquil rapaz, que por certo levaba o calzón curto bombacho e as meias escocesas que tan ben din, e tanto se levan na Alemaña, resolveume o probrema. Resultou qu'os feitos dicían coa cara. Figuraivos que boa persoa sería, qu'estaba parado il soilo diante da sua casa; ja compre ser bon. Perfeitamente: tampouco sabía de Coburgerstrasse... Mais, válat'o demo, nen que Bonn fora tan grande; eu já estaba un pouco asustado. Resultaba que n-Alemaña, cada vila é un mundo... Mais non.

O rapaz, todo atento rubiu precurar un plano. Coil na man, antr'os dous buscamos Coburgerstrasse. Ainda tardou en parecer. Cadraba lonxe, case no cabo de Coblentzerstrasse. Mais non había perda: diante de nós case, estaba a Coblentzertor, por ond'a Coblentzerstrasse sai. O rapaz aconselloume que pillara un carro eléitrico, mais en non quixen mais compricaciós. Dinll'as gracias dend'o fondo da y-alma, e lástima que non viñera algún día a Ourense, qu'o había levar a ver todal-as cupletistas.

Botei a andar, despois de pasal-os arcos da porta de Coblenza. Atopeime n-unha rua fermosisema, toda d'hotel's arrodeados de frondosos jardís dos que viña o arrecendo das froles e da terra mollada da chovisca recente. Rua tranquía, de luxo, na qu'ía já anoitecendo, e ficaba silenzosa e calada, com'o paseio d'un jardín.

Anda, anda, anda, camiña, camiña, camiña, alanca, alanca, alanca, cheguei â Coburgerstrasse. Precurei o número, e atopei pechado o valado de ferro, entretecido d'enredadeiras. Por mais qu'andiven no pecho, non había modo d'abrir. Mais a casa do lado tiña a cancela aberta. Entón entrei, rubín duas ou tres gradas, e piquei no timbre. Surtíu unha señora. Perguntei pol-a casa do Profesor Meyer-Lübke. Era a do lado, a qu'estaba pecha. Volvín mirar s'habería un timbre por afora, e nada.

Ja non sabendo que facer, vin luz na casa do outro lado, e petei. No balcón apareceu un señor en camisa, por certo moi falador e simpático. Perguntoume s'iba en precura do Profesor hespañol, e díxome que non sabía onde fora, e que Meyer-Lübke non estaba. E faloume en hespañol. No meio da miña anguria, vin o ceo aberto... Pol-o menos, ist'home vaime dicir d'un hotel:

—*De manera* — dixenlle — *que no sabe V. donde está el Profesor hespañol?*

—*No sé nada, no sé nada!*—respondeu a toda presa.

—*Pues estoy fastidiado*—Díxenlle por non dicir calquera verba pior—*porque no conozco la ciudad, ni sé tan siquiera de un hotel.*

—*Oh, muy malo, muy malo!*—berrou pechando a fenestra.

E eu ali quedei, nas escaleiras, giado de desencanto... Que se ll'iba facer! Había que dar volta. E din volta por antre fermosas residenzas silenzosas e pechadas, arrodeadas de fro'es, e vizoso follax... Que ben debía vivir aquela gente,... e qu'amocado iba eu!

Cheguei ao Market, e vin un hotel con restaurant, chamado Rote Kanne. Entrei, pedín unha cámara, e déronma. E namentras, entrei a cear no restaurant. Coma primeirizo, pedín sopa, un plato e postre. O plato era de carne: bisté â inglesa, e trouxéronme un cacho de bisté tan formidable, e tal cugulo de patacas e ensalada, qu'apesares dos tragos de cervexa, eu non podía con todo. Eu estaba n-un curruncho da sala. No oposto estaban unha chea de señores falando, rindo e trasegando unha man de cervexa que puña medo. Ouvíase cantal-a *Viuda Alegre*, por radio. Servía un velliño de smoking, moi atento, que de cando en cando botaba a cabeza unha porta, e berraba:

—Matilde! Matilde!

E despois marmuñaba alá coa Matilde pol-o baixo.

Crar'está que de que rematei de tragar o que puden da cea medieval que me puxeron, e de ver as evolucións dos cervecexantes, que cada volta que chegaba un novo, e cand'a a'gún se ll'ocurría brindar, erguíanse todos moi cerimoñosos e daban tres ou catro toupiñadas de cortesía, todo rindo moito, rubín pra me deitar na cámara número 13.

Estaba no estado perfeito do ouservador e do viageiro: tiña a testa tan inteiramente valeira d'ideias, que podía aproveitar canto

vira e canto ouvira, sen deformalo con ningún preconceito. Os yoguis levan âs veces moito traballo pra conseguiren o valeiro mental. Eu a quela hora conseguira o valeiro perfeito; amañecera aquil día en París, e íbame deitar en Bonn; atravesara o Norte da Francia, o Sul da Bélgica, remontara o val do Rhin, vira un sen fin de cousas e pasara unha chea de traballos, e por unha chea d'espranzas e desencantos. Arestora nen levaba conta do tempo, nen sabia nen pra qué viñera pr'Alemaña, nen que facía eiqui, nen case coma me chamaba. Cecais por iso teño todo canto vin na memoria.

A CAMARA NUMARO 13.

Dend'o portal estreito e longo, antre dous comedores, no que hai lavabos, colgadores, un cadro con números e chaves e outra chea de cousas que non lembro ben, compre rubir por unhas escáleiras a man esquerda, que levan a unha estrana cámara alfombrada e trasformada en salón ou recibidoiro, con mobles estilo Imperio brancos e dourados d'escura tapiceiría, cortinages e ata cornucopias. Duas gradas mais, e métese un por un pasillo, no que case sempre cruza un c'unha criada de brazos ao ar e mandil de tirantes. Os afeizoados supoño que non haberá incomenente en que lle dean un moxegón porque haber, hai onde. Coido qu'a pirmeira porta a man esquerda n-ise pasillo, e senon a segunda, é a cámara número 13 do hotel ou paradoiro tidoado Rote Kanne.

A porta ten vidros traballados, e duas fenestras ao fondo, baixas e apaixadas. Dan a un pequeno eixido, e o ollar topa aixiña coas fenestras de por frente. Estas fenestras da cámara número 13 non teñen madeiras, coma despoixas vin que sole acontecer na Alemaña. Teñen en troques abondo de cortinajes e de stores de puntilla. O qual non chega, coma ben se comprende, pr'arredal-a a crúa e crudel luz da mañán. Por outra banda, a porta é de cristais, de geito que durme un coma pechado n-unha linterna.

Antr'as duas fenestras hai un lavabo moderno, empotrado, con dous grifos, un d'auga quente e outuro d'auga fría, e desaugue centífeco. Duas tohallas están penduradas dúns tornos nikelados que hai na parede, por meio d'unhos presillos de fita que teñen cosidos.

O leito está a man dereita, coa cabeceira contr'a parede ond'está a porta. E' o primeiro leito alemán: antigo, de madeira bruñida. Ten a almofada moi ergueita, e está coberta coa sábena e un groso edredón de seda bermella. Nós pés hai unha sorte de colchón que non sei ben pra que sirve, mais que, coma a sábena non chegaba ben aos pés, deixeino estar.

A mesa de noite, antr'o leito e a porta, é tamén antiga. Ten enriba un tapetiño de crochet, e unha lámpada eléitrica d'enchufe; mais non compre andar n-ela: unha pera que ven de riba da cama, premite alcender â vontade a luz do teito, a da mesa de noite ou a de riba do lavabo. Van as tres por turno, de cada vez qu'un lle dá â pera, alcendese unsa luz difrente. Por fin: a mesa de noite ten orinal, o qual m'amostrou qu'ainda hai cultura n-esta banda d'Alemaña.

Na parede que cadra a man esquerda conforme un entra, hai primeiro un colgador, e despois un gran sofá de reps, e dediante unha mesa con tapete e cinceiro de louza.

O almario está â esquerda da porta conforme s'entra, do lado opósto ao leito, e non ten espello. Espello hai un bó antr'as duas fenestras, enriba do lavabo. Paredes empapeladas, teito calcado, alfombra no chao e duas cadeiras compretan—como din os novelistas do século pasado—o mobiliar da cámara número 13. E pra unha noite, tiña de mais.

Atopei aquelo confortábele e comprensíbele. Porqu'esquecía referir que pra o inverno, tiña dous radiadores debaixo das fenestras. O pior era a iluminación: sustituindo aos incomprensibeles e noxentos maineles dos hoteles hespañois, había eiqui aquela endiañada porta de cristais. Ben é certo que tiña por adentro unha cortinilla forrada, mais nen por esas; a luz do pasillo colábase pol-os lados da cortinilla, algo escasa.

Non embargante, durmín aixiña, despois da deseiva que levara.

Ora, que despertei moi cedo. A luz entraba que daba genio, traspasando a cortiñada toda e vindo faguer cóxegas nos nervos. Acordei de todo e funme lembrando nidiamente d'onde m'achaba, do que tiña que faguer, do que m'agardaba... Ainda lle din unha miga d'acougo â nugalla, deixándome estar ao quente debaixo de tanta roupa, gozando do

repouso en terra estrana, e d'esas horas da mañá no leito, de cote tan gustosas, nas que se solen desfaguer en fume levián os coidados da víspora. Asi foi. Aisiña m'atopei aliviado e animado.

Entón erguínme, laveime por frente d'aquil espello, despois de ter descorrido os cortinages, e cando me viñeron chamar âs oito, com'eu dixera, estab'en já feito un señorito, sentado no vello diván, escribindo n-aquela mesa. Erguínme, e fun â rua.

A UNIVERSIDADE.

Do Market fun car'a Universidade. Fun por unha rua estreita e desemboquei n-unha placiña pequena, con arbres. A Universidade é un longo edifizo d'estilo neoclásico, liso, severo e frio, anque craro e de leda coor, co-a entrada por un xardín con reixa. Enriba da porta central da fachada, a image da Virge, padroeira de Bonn, sandoume da miña soedade, e fixome risoña e maternal compaña.

Todo era ledo. Entraban e surtían moitos estudantes, os mais coa testa ao len, calzón curto bombacho, loiros, colorados e riseircs, e rapazas en pelo, loiras, ainda mais coloradas, todas e todos cos cartifoles debaixo do brazo, pirmeira visión da vida universitaria alemáa qu'eu viña precurar cheo de fé, com'outros tantos, já un pouco vellouco pra istes trotes.

Metinme por alí adiante, por un andadeiro penumbroso todo en pedra, e din ao cabo co Romanisches Seminar, qu'estaba pechado. Un estudante de chapeu desfeito, anteollos e gabardina, viña cara min do ganchete c'outro que ficou indeterminado na miña lembranza. Perguntei, e il, sacando o chapeu, respondeume qu'abrían âs dez.

D'aquela, púxenme a agardar na acera, onde ata o asfalto mollado semelloume ledo e rideiro. Aló no cabo, a man dereita estaba a Coblentzer Ter, e por ali tiña que vir, se viña, o Prof. Martínez Santa Olalla. se cadra, n-un distes carros eléitricos... Mail-os carros pasaban, detiñanse, baixaba e rubía a gente, algús viñan car'a Universidade, e ningún d'iles era o Prof. Martínez Santa Olalla. Canso d'agardar, fun ali de frente a unha barbería, onde me serviron ben en pouco tempo, e párceme que me puñeron un farrapo quente na cara. Eran as dez. Volta ao Romaniches Seminar. Aberto. Unha señorita longa, resequida e sesésiga qu'ordeaba papeis atrás d'unha mesa, unha Secretarin ou Asistentin, dixome que o Profesor Santa *Olala* estaba doente n-unha Krankenhaus da que me deu o enderezo, e aconselloume que vira ao Prof. Moldenhauer. Non quixen mais parola. Din volta pra o hotel, pedin un taxi, e fixenme levar â Krankenhaus.

A KRANKENHAUS.

«Lindo panorama» coma houbera dito o ché da *necrópolis*... Emprincipiei a me decatar de que n-Alemaña val a pena estar doente, o que teña cartos pra se permitil-o luxo d'enfermar n-estas condiciós. O auto parou diante d'un precioso jardín tan vizoso e frolido qu'era maravilla, e daba mesmo genio sintir renxer baixo dos pés aquel'a area dos carreiros, coor d'azafran, com'eu pensei que non había mais que nos poemas d'ispiración verlainiana. Cheguei ao portal, cintilante de mármores e bronces, e canda min chegou un rapaz novo, moreno e escorreito, e de sócato dizme:

—V. es el Señor Risco.

Era compañeiro do Santa Olalla, que lle fixera o meu retrato verbal, de tan bó geito, que me recoñeceu aixiña. Non é unha cousa do outro mundo facel-o retrato d'un home coma min, que fica describido n-unha caricatura. Estivéranme a agardar n-un tren, e eu chegara n-outro; deixáranme un papeliño escrito, qu'eu non vin, na cancela da cás de Meyer Lübke. Todal-as precaucións foran collidas pra me recibir en Bonn... Aquil rapaz —todos son mais novos que un, todos acordaron mais a tempo pra se faceren sabios— chamábase Prieto, e era granadino. Entramol-os dous juntos, e chegámonos â cámara do noso amigo, cheo já eu d'unha emoción de benandanza... Levaba catro días de soedade... Ademais, resultaba qu'enantes de chegar, já eu era n-Alemaña coñecido dos descoñecidos.

O Profesor Martínez Santa Olalla, que semella un pouco o chefe da coloña hespañola de Bonn pol-o presitigio das variadas actividades centífecas, almorzaba n-unha cama d'operaciós, na mais leda cámara do mais ledo sanatorio do mundo, ond'as lindas pelas frolecidas de kakemono japonés deitaban dita e consolo pol-as fiestras abertas ateigadas de pirmaveira. A sua testa moza de sempre,

cos loiros cabelos â moda da Nova Guiné, e as antiparras de carey. Carta da miña casa, súpeta e desordeada conversa, lembranza de todol-os amigos, un plan d'estudos e viages compreto, meia guia de Berlin, críteca dos hispanistas tudescos, ouservaciós e juizos en col do caraute alemán, da cencia alemáa, da sociedade alemáa, das mulleres alemáas, unha foliada e unha cántiga d'arrieiro no gramófono—todo alemán tén un gramófono; todo hespañol que leva algún tempo d'Alemaña, tamén; ao son d'iste gramófono já bailaron as monjiñas d'esta Krankenhaus...—e a chegada do Sr. Noguera, que vai se'-o meu guia en Bonn.

O Sr. Noguera entra falando en hespañol, mais n-isto vénse a min, e di ajuntand'os calcañares:

—*Ah iGuten Tag!*

Fixome o efeito de que se ll'houbera tronzado a espontaneidade da entrada ao s'atopar c'un suposto alemán, e qu'a presentación ll'houbera devolto o humor.

O alemán non tardou en chegar. Era o médeco, e era judeu. Moi bromista. Pouco parou. Sigueu a conversa.

Do que din e do que pensan istes hespañoles de Bonn; falarei despois. Noguera é catalán e traballa n-arquiteitura cristiáa no Seminario de Teología católica da Universidade. Todos son católicos en Bonn; o que é protestante, é que é forasteiro. Asi e todo, na Universidade hai duas Facultades de Teología: unha católica e outra protestante. Hai tamén unha eireja disidente, dos católicos que non acetaron as decisiós do Concilio Vaticano; teñen eireja e culto, mais o clero vailles escaseando.

O MUNSTER.

O Sr. Noguera e mais eu surtimos pra ver a cibdade.

Pirmeiro, o Münster. O Münster é a catredal de Bonn. Románica restaurada, d'ise románico alemán tan coñecido, tipo, por eixempro Domo de Bamberg, tan repetido nas historías elementás da arte. Ouso redondo con arqueirías e torres aos lados, claustro caraiterísteco, bárbaro e rudo, con curiosos capiteis, que non tiven tempo de detallar, vidreiras de coores, boas images. Unha cripta románica con capiteis cúbicos primitívos, restaurada tamén. Por outro lado andan facendo excavaciós, e atoparon restos moi antigos d'outra eireja con difrente orientación. Todo un pouco frio.

Noguera dalle pouca importanza; di que é bárbaro, pesado, que non ten escultura, que o mais que ten é restaurado. A min satisfaime mais, ben seña por non ter o gosto eisigente do especialista, ben pol-a pirmeira impresión de ver na realidade o que soilo se ten ollado en estampas. Mail-a visita fai tan pouco demorada que teño todo case esquecido.

Non me pasou isto co-a impresión geral da cibdade, que cada día se me foi afincando mais na y-alma. Algún tempo despois, ainda dicía eu en Berlin que Bonn era a cibdade mais formosa que vira na miña vida—despois de ver Lisboa!—e layábame de non ter quedado en Bonn.

Despois do Münster, demos unha volta pol-as ruas, enantes de jantar: lembro librarías moi ben postas e clasificadas por materias, jardís cheos de verdor e coor, a Kaiser Platz.

Fun jantar ao Rote Kane, sopa de letras, esa sopa erudita e pedagógica que debeu inventar Gutemberg, e non Picadillo, e unha Kotelette preparada â inglesa. Non tomei café, e cand'estaba escribindo as miñas notas, veume precurar o Sr. Noguera.

O MUSEU.

As seizóns de Prehistoria dos Museus alemás son mareantes, estonteantes, provocantes a vértigo. Son d'unha profusión tal, que n-unha visita d'estas, semella qu'as cristaleiras andan bailando arredor, vólvese un tolo, porqu'aquelo non se dá visto, e adiós. Salas e salas que non rematan nunca, ata qu'acaba c'un a canseira, e já non fican forzas mais que pra pillar a porta o mais axiña e surtir logo â rua, porque semella qu'o persiguen a un os coyos e os testos, e qu'o acomete a un febre.

No de Bonn, qu'o Noguera me levou ver despois de jantar, hai de todo, dend'o musteriense pra diante. Ja non quixen parar na *Steinzeit*, farto de tanta cerámica neolíteca coñecida, dos vasos campaniformes con decoraciós com'as nosas ou difrentes, algunhas curiosas pol-a sua aparente iregularidade. Da Edade do ferro non vin mais que sete pezas d'ouro, brazaletes e torques que coido de

La Tene. En troques, hai moitos torques grandes de bronze, de barra retorta de seizón cadrangular.

O mais importante é o romano: cerámica, estatuiñas, e moitos, moitos, moitos, moitos vasos de vidro, con gran variedade de formas, algunhas que non vira endejamais, e outros ben grandes e inteiros. Estupenda coleizón, a d'epigrafía romano-bárbara.

Logo, a seizón bárbara, con epigrafia, cerámica, vasos de vidro dos qu'andan pol-os libros, espadas de ferro, sepulturas inteiras.

Na seizón medieval, hai soberbas esculturas en madeira, sobre todo, do XV. O Noguera chamarme a atención pra unha Pietá de face convulsa de door, c'un Cristo terribelmente trágico nos brazos. A violencia da raza alemáa—gran guerra, spartakismo, nacional-socialismo, cecais, coma resume, expresionismo—estarrica os ósos, retorce as juntas e domea o pescozo d'esta figura crudelmente martirizada.

Moito teño ouvido falar da violencia germánica. Mais o patetismo d'esta figura é mais que nada, romántico. El non é isto o romantismo, unha parte ao menos, importante, do romantismo? Romantismo, en parte, é paixón; violencia é paixón. Co gallo d'isto, censuran algús que non deberan—Sardinha, Maritain—o romantismo. Non hai razón: o romantismo é bó e ruín. O clasicismo é frío de mais pra ser bó. O clasicismo iñora a Cristo; mais por Cristo ou contra Cristo, o romantismo é de cote cristiao. O Clasicismo iñora o pecado—s'il mesmo non é já un pecado contra do esprito, nón contra do esprito atal coma o entenden os clasicistas e filósofos modernos: esprito—razón, inteligenza teorética etc.; senón contra do esprito verdadeiro, cuio prototipo é o Esprito Santo, o que descendeu en figura de flama, de lume, non luz somentes, coma quer ser o esprito dos filósofos, mais a un tempo luz e quentura, paixón, loucura da Cruz...—; o romantismo pódese gozar no pecado, mais ten de cote a noción do pecado, a mais cristiáa das nociós, allea ao clasicismo. E todo pecado pode ser perdoado, senón é o pecado contra do esprito, contra do lume vivificante que se fixo plástico n-esta figura, porqu'o seu criador, sobrabondosamente ispirado, deitou n-ela tanta sustanza espritual, sua (fé) e comunicada (ispiración), que por forza tiña que martirizal-a materia e sobrepasal-as formas pechadas no cánon, nas que se detén o clasicismo, coma de feito as sobrepasa tantas veces a mesma natureza. Do que poidéramos tiral-a consequenza de qu'hai mais lume, maiś esprito na natureza, que no mundo racionalizado dos clásicos e dos filósofos. Precisamente é esa infusión d'esprito a que na natureza non pode captar a cencia cando ll'aprica un esprito artificial: o esprito matemático de Keplero e Galileu, empeñados na teima d'euclidianizal-a natureza... E se cadra, iste engano é a defensa do incognoscíbele, a barreira, o valado que descubreu Kant, e que puxo Deus â cobiza inteleitual dos homes, en castigo do pecado original.

Por todo o Museu adiante, andan uchas de madeira d'arte popular, en cuio decorado predomiña a pola serpexante, os florós circulares de moitas follas e os recadros. Os ferrollos son singelos. Hai un arcón reforzado con tiras de ferro cruzadas e co mesmo sistema de pechos que o que tiñan no Consulado hespañol de Hendaya. Outro tipo moi arcaico, asegún o Noguera, medieval, con reforzos de ferro en feitio de ramos angulares, e sen mais talla qu'algús florós.

Outra cousa d'arte popular moi fermosa, son as de louza, que teñen unha saliña: platos coa Virge e o neno, d'execución moi torpe, pero graciosa; con esceas d'amores, militares e cabaleiros en caricatura, señores de chisteira, moi chistosos. Placas cadradas con images pra pôr na parede, escribanías das qu'ainda venden nas tendas coma pezas engebres, estatuas de persoages, serias ou caricaturescas, e outras moitas cousas que non podo lembrar. Coores azúes, verdes e marelos principalmente, anque tamén toda policromía.

A seizón de pintura non ten en moderno nada de particular: mestres secundarios da escola alemana e holandesa, copias do Correggio, un Carracci, uns cadriños pequenos qu'apoñen a Velazquez, algús italiáns de terceiro orde.

N-unha das salas, un garda vello e groso, grandote, fofo, de bigote branco, ao nos ouvir falar hespañol, ven onda nós falando portugués, dicindo qu'estivera moito tempo no Brasil. Eu faleille algo, mais non tiñamos tempo pra nada.

O mais intresante do Museu son os cadros de primitivos alemás da Escola de Colonia, cadros góticos moi fermosos, algús restaura-

dos. O Noguera desconfía moito d'estas restauraciós; di que sabe Deus coma serían as coores primitívas, que se teño ocasión, que vexa coma traballan os restauradores en Berlín, que o fan co pincel na man.

O certo é que, seña por non teren o ouro da pátina, seña pol-o qué, istes cadros restaurados resultan d'unha coor marcada de mais, ágria e non sempre armoñosa. Hai azúes e coores tella que mancan nos ollos. A pátina dalles unha calideza especial, unha quentura agradábele e dourada que perden na restauración.

Hai uns cantos Boscos, de cote graciosos, réplicas, copias ou originás d'outros coñecidos.

A BEETHOVEN-HAUS.

Por fin, deixámol-o Museu, e atopamos a outro pensionado, o Dr. Muñoz, qu'estuda sociología, e estaba falando e rindo c'unha estudanta, na rua. Estas rapazas estudantas teñen, naturalmente, todas mozo. Non somentes as guapas, que son moitas: «*Ein rheinisches Mädchen...*», loiras e coloradas, senón as regulares e ainda as feas. Esta era regular nada mais. Trátanse cos rapaces con gran intimidade e liberdade, somentes qu'asegún os hespañoles, compre tratalas de «*gnadige Fräulein.*»

No camiño pr'a Beethoven-Haus, vin a primeira manifestación comunista: uns trinta con bandeira bermella e uns letreiros n-uns paus, atrás d'unha banda de músseca. A gente seguía pol-a rua coma se tal cousa, e os *schupos* non facian mais qu'acenárenlles pra que circulasen. Emprincipiaron a cantar, e fóronse marchando. Ao nós pasar un paso-nivel, o gardián, rapaz outo e loiro, deixounos pasar antes de tempo, erguendo os paus pintados qu'o pechaban, e decíndolles a unhas señoras qu'iban dediante:

—Pasen, que já d'abondo os fixeron agardar os comunistas!

Dixoo de moi mal genio pra os manifestantes.

Infórmanme os meus compañeiros de qu'en Bonn hai moi poucos comunistas, que aquiles habían ser algús sen traballo pagados pra manifestárense, ou gente que collía iste pretexto pra sair c'unha músseca cantando a coro pol-as ruas. A músseca é moitas veces o verdadeiro motivo das manifestaciós. Os alemás gozan c'unha banda e c'un coro, mais compre motivalo pra sair pol-a rua, e o motivo tan ben pode ser o comunismo com'outra cousa.

Na Beethoven-Haus, a entrada custa un marco. A casa é antiga e boa, c'un portal moi limpo onde venden postais, fotografias, libros, partituras, prospeutos referentes ao Mestre, e onde s'anuncian os festivais beethovenianos de todo o mundo.

Enriba, as habitaciós están cheas de vitrinas con escritos da man de Beethoven e dos seus amigos, partituras, cartas, documentos, lembranzas íntemas. Pol-as paredes, retratos de Beethoven e d'amigos e ademiradores. Hai tamén pianos e claves antigos, violoncellos, violis e outros istrumentos regalados por artístas, bustos e estautas. Vimos a mansarda onde naceu Beethoven: hai alí un busto en mármore e coroas ao pé.

Un señor gordo, moi serio, vainos amostrando todo e espricando; de cando en cando, fai un chiste... Conosco vai unha familia composta d'unha Frau, unha Fräulein e dous Kinder. As señoras ademiran moito todo, sen comprenderen nen migalla; os nenos non fan caso de nada. Certo que hai pouco lugar â emoción, e un vai já canso. Non embargante, desfían nomes e figuras pol-o magín. Canto mais agradábele non había ser aquela Alemaña que non a d'agora! A Alemaña romántica, a que todos levamos dentro e que o non atopala é un timo. Cousas que se foron, o esprito, a y-alma, o lume aquil, que se vai retirando da vida do mundo e deixándoo abandoado â morte coa ilusión da vida... En que tempos nos tocou vivir! E que tempos vai acordar o meu filliño! Hai que ter pena pol-os mozos, pol-os nenos, pol-os que veñen, qu'o que é nós, ja pouco nos fica qu'aturar, e pol-o d'agora, ainda hai museus...

SEMINARIOS.

Ben. Despois fumos â Universidade. Edifizo enorme. Estivemos n-un restaurant que hai pra os estudantes, con mulleres no mostrador, onde os estudantes, se sirven a sí mesmos. Moita mesa redonda de madeira, con froles c'un pálido decorado de pintura moderna de tons apagados. Alí Muñoz e Noguera tomaron algo.

Logo fumos ao Seminario de Teologia católica, onde traballa o Noguera en arte cris-

tiao medieval. Cada seizón ten unha sala coas paredes cobertas de libreria e no meio mesas longas con sillas, todo pintado de negro e un silenzo absoluto. E nada mais. N-unha d'elas, un rapaz collía notas. Non é outra cousa un Seminario alemán. Habería quen agardaría mais utillage; mais os libros e o profesor fano todo Despois estivemos no de sociología e economía que son o mesmo.

Pra entrar na sala de leitura dos estudantes, deixamol-os abrigos e chapeus n-un garda-roupa. A sala é grande, toda chea de libros, jornais e revistas distribuidos en seizóns. Alí o que hai principalmente, é literatura e actualidades: non é sala d'estudo, senón d'esparcimento, pra qu'os estudantes s'enteiren do que pasa no mundo. Estaba cheiña de rapaces e rapazas leendo n-un silenzo que s'ouvían volver as follas dos libros.

N-un páteo da Universidade, hai un moimento aos mortos da guerra: unha figura d'home encoiro, de testa enormemente alemá en violenta postura, erguendo ao outo unha espada desenbaiñada co-a punta pra riba. Ergue a espada com'un viril. Tamén hai nos pasillos moitos retratos d'estudantes e profesores d'aquela Universidade mortos na guerra: están vestidos de peisanos, d'estudantes ou de militares.

(Continuaráse)

OS HOMES, OS FEITOS, AS VERBAS

LIBROS

ROMANCE DEL GAUCHO PERDIDO por Angel Aller, Montevideo.

ANGEL Aller é un galego con saudade, que lembra da sua terra e entrañase nas esencias das terras estranas e conserva moi ben o ton popular e heroico do romance, tratándoo â moderna, de geito que lembra o *Romancero gitano* de Garcia Lorca, con acento mais tradizoal e arcaico:

«Pálido broche lunar,
el cinturón le ponía
sobre negros merino
primores de argentería.
Limpia, nazarena espuela
por la zaina piel corría,
corre que te corre, como
luz en tiniebla sombría.

Romancero, romancero sen dúbida. E ben.

VILLA DE CALVOS DE RANDIN, por Florentino L. Cuevillas e Xaquin Lourenzo. Seminario d'Estudos Galegos, Sant-Iago de Compostela, MCMXXX.

CONSTITUE unha das monografías de bisbarra que ten emprendido o Seminario. Leva unha introdución geográfica, un acabado estudo d'arqueología e etnografía prehistórica, co resultado da esproración de duas necrópolis, unha de antas e autras de sepulturas planas e do achádego d'un acobillo de machados d'alvado; notas d'arqueología moderna, e abondosa colleita folk-lórica. Ven profesamente ilustrada con fotografías e moitos deseños de Xaquin Lourenzo.

Monografía moi valiosa e útile, na que s'enxerga moi ben o conjunto total da vida estudada, na coherencia de todol-os seus aspeutos, que é o que se propoñen esta sorte de traballos, os quales, ademais do intrés especial de cada aspeuto centifeco, amostran vivente e real o país de que trata.

VIAJE Y FIN DE DO FRONTAN, por Rafael Dieste, Editorial «Niké», Santiago de Compostela.

O *Trasno* e o autor dramático de *A fiestra* estupendo contista de *Dos Arquivos do valdeira*, danos agora unha peza dramática en castelán merecente de ser sua. Farsa tráxica de senso un pouco escuro, mais impresionante e de fondo intrés. Non sabríamos dicir se n-ela predomiña o simbólico, mais ou menos precurado, ou o singelamente humán, anque dende logo é isto o que nos engayola, e é isto onde é mestre o autor. Os persoages, ainda sendo de lênda e ata indeterminados—o caseiro, o Labrador, o Pelegrino—teñen vida real. A influenza de Valle-Inclán pa-

récenos indubidable; Don Frontán, mais trágico, mais fatal, lémbranos certos istantes de Don Juan Manuel Montenegro, anqu'outras veces s'arrede moito d'il.

GALICIA, CARA Y CRUZ, por Julio Sigüenza, Montevideo, 1930.

Velequí un libro do que non é doado dar unha ideia sen repetido. Compre lêlo. E' un libro aproveitado. N-il están todal-as inquedanzas d'un desterrado agudo e cocente, pol-a sua terra. E' un libro moi persoal, coma de poeta, e moi de todos pol-o intres do que trata. Ten acertos solprendentes, ás veces n-unha soila frase, n-unha soila verba. E', s'o imos clasificar, un libro de criteca, non furgadora nen demoledora, senón positiva. Libro espranzado, afirmativo e franco. Junta unha leda independenza de criterio, unha nidia e espontánea ortodoxia nacionalista. Vai revisando os nosos valores espirtuás: homes, obras, raza, arte, cidades, istituciós, probremas. Libro súpeto e ambicioso. Compre lêlo.

REVISTAS

BROTERIA, dezembro 1930.

Sumario: *O livro dos Espíritos*, M. de Sousa Pacheco.—*Soldados para a Epopeia*, Serafin Leite.—*A Crise da Família*, Luis G. de Fonseca.—*A nação formal do número*, Julião Pécantet.—*Aspectos da Poesia portuguesa*, José Agostinho.—*Deveres negativos do clero*, E. Jombart.—*Influência religioso-cultural do Bolchevismo*, Mons. Pfsiffer.—*Revista de Revistas.—Notas bibliográficas.—Obras recebidas na Redacção.—Efemérides.—Indices do Vol. XI.*

O INSTITUTO, 4.ª Serie, vol. 9, núm.3

Sumario: *D. João VI e D. Miguel*, João Jardim de Vilhena.—*A religião grega*, Agostinho da Silva.—*Artistas portugueses do seculo XVIII—Subsidios documentais para a biografía de Antonio Joaquin Padrão seguidos de una nota relativa a un quadro da sua autoria*, Julio Jesús.—*Ensaio sôbre os latinismos dos «Lusiadas»*, C. E. Corrêa da Silva.—*Os estudos germanicos em Portugal*, L. Saavedra Machado.—*Subsidios para a historia da musica em Portugal*, Sousa Vitervo.—*Comentarios de Antonio Couto Castelo Branco sôbre as campanhas de 1706 e 1707 em Espanha*, Gastão de Melo de Matos.

Núm. 4.

Sumario: *Cicero advogado*, Luis da Silva Ribero.—*La Theorie des Groupes et les Recherches récentes de Geométrie di-fferentielle*, E. Cartan.—*Os estudos germanicos em Portugal*, L. Saavedra Machado.—*Alguns aspectos da prosa meieval principalmente através da «Primeira parte da Créde Don João I» de Fernão Lópes*, Vitorino Nemesio.—*Subsidios para a Historia da musica em Portugal*, Sousa Vitervo.—*Do valor diagnostico da cuti-reacção á tuberculina, em clínica infantil*, João Pôrto.—*Comentarios de Antonio do Couto Castelo Branco sôbre as campanhas de 1706 e 1707 em Espanha*, Gastão de Melo de Matos.

O NOSO LAR, Resvista Ilustrada de Antiguos y Actuales Alumnos del Colegio en Anceis, La Guardia y Vigo.

Pubricación já antiga—áchase no décimo ano—na que se refrexa a aitividade docente dos P. P. da Compañía de Jesús en Galiza. No meio da sua amena variedade de revista de caraute geral, destaca a información escolar. Nos números que temos recibido pubrica un traballo en col de *La Purísima de Juan de Juanes*, de G. Bravo, outro en col do *Monasterio de Melón*, de Antonio Vazquez García, e *A Cantiga do Xilgariño*, poesia galega de José Rubiños S. J.

A NOSA TERRA, Xaneiro 4.º 1931.

A coñecida pubricación, Idearium das Irmandades da Fala, trocou o seu formato por outro mais moderno e popular e ao mesmo tempo, mais imitante ao que tiña no comenzo. Logo sairá quincenalmente, e ainda mais millorada.

O número que reseñamos trai: *Ao decorrel-os dias.—O deber é berrar*, por Vicente Risco.—*A suxestión do mando*, por V. Paz Andrade.—*Do momento*, por Victor Casas.—*Xosé Lesta Meis.—Amor*, por Manuel Lugris Freire.—*O fito d'un camiñar*, por Ramon Otero Pedrayo.—*Na India.—Aos nosos leito-*

res.—Novas da Causa.—Unha tradución de *Galicia cara y cruz* de Xulio Sigüenza.—*Fins d'ano,* por A. Martinez Doval.—*Follas novas.—O ano derradeiro en Betanzos,* por Luis Cortiñas.

LA NOSTRA TERRA, Mallorca,
núms. 33-36

No núm. 33 (Setembre) pubrica: *Catalunya a Ginebra, El VI Congrés de Minories Nacionals;* no 34, *Interpretacions de la ironia,* por B. Forteza, *Meditació romana* de Louis Le Cardounel, trad. por J. P. i M. *Cant de tardor,* por Francesc Vidal i Burdils. No 35, *Eynegeticon,* poema de caza de Gratius Faliscus, trad. por A. Pons. No 36, adicado â lembranza de Mistral, trai: *Mistral i la seva obra,* por Guillem Colom y *Esquitxada,* trad. de Mistral por Maria Antonia Salvá. Tamén se refire ao cinquentenario da *Sociedade Arqueolósica Luliana,* celebrado o 18 de Nadal.

SUDETENDETSCHE ZEITECHRIFT
FUR VOLKSKUNDE, Prag, 3
Jahrgang, 1930 6 Heft.

Inhaltsverzeichnis: Egon Lendl, *Sudetendeutesche Kolonisten in Oberslawonien.*—Dr. Gustav Jungbauer, *Sprachinselvolkskunde.*— Karl M. Alier, *Zum deutschen Volkstanz.*—Richard Zeisel, *Der Dumme hat's Glück Märchen aus der Deutsch-Probener Sprachinsel.*—Franz J. Beranek, *Zum Hausban in Karpathenrussland.*— *Kleine Mitteilungen.—Atlas der deutschen Volkskunde.* etc.

L'ALLIANCE LITTERAIRE,
París, núm. 2.

Sommaire: Alexandre Mercereau, *Comment peruettse aux Concerts symphoniqués de vivre, ou la crise de l'Intelligence Française.—P. N. Roinard,* Leon Talboom et Eugéne Figuiere.—P. N. Roinard, *Anibition,* poéme.—M. de Nicolay, *Le Dr. Jaworsky.*—Dr. Jaworsky, *La réincarnation au point de vue philosophique.*—E. A. Larit, *Paul Brulat et son oeuvre.*—André Billy, *Leon Deffoux.*—L. Leclerc, *Camille Fabri.*—Marie-Reine Agnion, *H. J. Magog.*—Paul Dalveire, *Robert Veyssié.*— Me. Maurice Prévost, *Henri Tirrés.*—Jeau Desthieux, *Ode pour Lucien Rolmer.*—Alexandre Mercereau, *A la mémoire de Nicolas Tarkhoff.*—Adrien Gaignou, *La Fédération des Sociétés d'Ecrivains et des Revues Litteraires de France.*—Charles Dervillier, *A la recherche de Marcel Proust,* Lucien Aressy.—*Nous progressons vers Gallipoli,* Albert Cerisier.—*Les Mouches.*—P. Dalveire, *Leçons d'amour á l'usage des jeunes filles,* de Odete Dalac.—Felix Galipaux, *Vous ferez bien...*—Theo Vaslet, *Me. Pon, notaire de province,* de Reginald Granlich.—R. Granlich, *Une fin de vente en Flandre, Un honnête homme.*—L. Martin, *Lames de fond,* de Maurice Rhéne.—M. Rhéne, *Lames de fond.—Alexandre Mercereau, Qui decouvrit l'Amerique.—Lucien Aressy Le 6 me. Congrés des Ecrivains* (compterendu).—*Bonne langue e mauvaise langue,* ou *A travers la grammaire.—Oniscocratie.—A travers la presse.—Livres reçus.—De tout un peu.—Petite correspondance.*

Imprenta NÓS, Linares Rivas, 50. A Coruña

SEGVNDO·LIBRO·DE
COVSAS
POR·CASTELAO
Pedidos a NÓS - Hortas, 20 - SANTIAGO

Apareceu o volume I da "Biblioteca Murguía"

DE ESTO Y DE LO OTRO

por Roberto Blanco Torres.

Pedidos a NÓS - Hortas, 20 - SANTIAGO

FOTOGRABADO

Si quer qu-os seus fotograbados sexan o mais perfeito posibres, convenlle envialos aos

Talleres de fotograbado ESPASA-CALPE S. A.

Ríos Rosas, 24-Apartado, 547 MADRID

Droguería e Farmacia

LUIS FÁBREGA

Progreso, esquina a Luís Espada

OURENSE

MERQUE VOSTEDE

Plumeiros **RAFIUM**

De mais dura qu'os de pruma e limpan millor. Véndese en todol-os estabrecimentos do ramo

Andrés Perille - OURENSE

O movimento demóstrase andando . . .

O galeguismo lêndo as pubricazóns NÓS

Sanatorio Quirúrgico de San Lorenzo

SANTIAGO DE GALICIA

DE LOS PROFESORES

D. Fernando Alsina y **D. Antonio M. de la Riva**

CIRUJANO — GINECÓLOGO

Establecimento dotado de todol-os elementos que exixen a terapéutica e a hixiene modernas, situado nas aforas da poboazón, moí cerca do paseo da Ferradura

Teléfono número 195

Pra detalles, calquera dos Direitores ou o Médico interno

A hixiene nos nenos

é a garantía da sua saúde física e moral o día de mañá.

No diario aseo dos nenos emplee o **"Jabón Sales de la Toja"**, único que âs suas altas calidades meiciñás xunta toda a finura e prefume d'un xabón de tocador.

Contribuie ô perfeito desenrolo das criaturas e evita o perigo da escrófula e o raquitísmo.

1pta PASTILLA

JABÓN LA TOJA

ÚNICO EN EL MUNDO

O Xabrón da Toxa é o mellor. Honra á Galicia no mundo enteiro

AGUAS DE

MONDARIZ

FUENTES DE GÁNDARA Y TRONCOSO

Propiedad de los Sres. Hijos de Peinador

Véndese en todal-as
Boticas, Droguerías,
Hotels,
Depósitos d'augas
minerás,
Restaurans e
vagós-camas de
todol-os trés.

Estas ugas, de sona universal sona o remedio enxebre e eficacísimo cand'un quer combater o Artritismo, a Diabetis, Desnutrizón, Obesidades diversas, doenzas do Aparello dixestivo, Anemia e Neurastenia

Riquisma auga de mesa

gaseada naturalmente

Mondaríz-Balneario, áchase á 35 Km. de Vigo